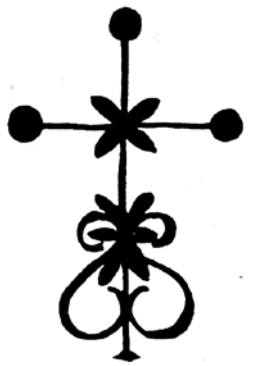

TARVAS KOTISEUTULEHTI

N:o 1
2020

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ja Tarvasjoen kappeliseurakunta

KORONAN AIKAA ON ELETTY – ENTÄ ENTISET EPIDEMIAIT TARVASJOELLA

Viime kuukaudet olemme viettäneet hiljaiseloa rajoitusten alla. Yhteen kokoontumatta, korona-tartunnalta suojautuen ja toisia, erityisesti vanhempia eristyksissä olevia palvellen, on aika kulunut. Monet tauti on lomauttanut ja ehkä saattanut jopa työttömäksi. Toisille se taas on lisännyt uhrautuvaa ja vaaran alla tehtävää työtä. Varmaa on, että tämä korona-aika tullaan muistamaan erityisenä koko maailmanhistoriassa, eikä yksin Suomessa tai Tarvasjoella.

Korona-epidemian tarttumista pelätessä, ja ehkä sitä sairastaessa, ovat monelle tulleet mieleen aikaisemmat kulkutaudit, myös Tarvasjoella, ja miten ne on kärsitty ja kestäetty. Onko koskaan mikään aikaisempi epidemia tai edes pandemia näin pysäyttänyt yhteiskuntaa ja miten edellisistä laajoista kulkutaudeista on selvitty? Historia kertoo kyllä paljon sodista ja niiden jälkeen tulleesta rauhasta ja jälleenrakentamisesta, mutta vähemmän pandemi-
oista ja niistä selviytymisestä.

Vuosisatojen takaa

Vanhin välisesti Tarvasjokeakin koskenut historian tieto on ankarasta pandemiasta aivan asutuksemme alkua ajoilta. Koko Eurooppaa ja Aasiaa koetteli 1340-luvulta alkaen ruttoepidemia eli Musta surma. Siihen arvioidaan kuolleen kaikista eurooppalaisista noin puolet, mutta varmaa tietoa ei ole, että rutto olisi tullut silloin lainkaan Suomeen. Silti eräitä ulkomaille matkustaneita tiedetään siihen kuolleen.

Eräs heistä oli luultavasti Turun piispa **Henrik Hartmanninpoika**. Hänen isänsä oli turkulainen, saksalaissukuinen porvari **Hartmann**. Hän oli juuri se porvari, joka juhannuksena 1316 osti Tarvasjoelta neljä tilaa: Kallelan, Horristen, Kotamäen ja Yrjäntilän. Näistä tiloista hänen poikansa tuomiorovasti Henrik Hartmanninpoika lahjoitti Yrjäntilän n.1350 Turun tuomiokirkon Pyhän Yrjänän alttarille ilmeisesti siitäkkin syystä, että hän toivoi tulevaisuuden nimitetyksi Turun piispaksi. Piispa **Hemmingin** kuoltua 1366, Henrik valittiinkin tähän virkaan. Saadakseen nimitykselleen paavin vahvistuksen hän lähti matkustamaan Avignoniin, jossa paavi silloin oli. Paavin vahvistettua hänen nimityksensä hän lähti paluumatkalle yhdessä tulevan tuomiorovastin, ja myös häntä piispana seuraavan, **Johannes Pietarinpojan** kanssa vuonna 1367. Matkalla hän kuitenkin kuoli johonkin kulkutautiin. Ei ole varmaa oliko kuolontauti rutto, mutta juuri silloin kansaa kuoli Ranskassa paljon Mustan Surman kolmanteen aaltoon.

Meni 300 vuotta, jolloin seuraava raju ruttoepidemia tuli myös Suomeen. Rajuimpina se koettiin rannikon kaupungeissa ja vuonna 1657 Turun 6700 asukkaasta kuoli ruttoon n. 2000 henkeä. Ei ole tietoa sairastuiko kukaan Tarvasjoelta, mutta varmasti seurakuntamme n. 400 asukasta oli suuressa vaarassa, sillä kaikki kaupankäynti oli siihen aikaan Turussa.

Isonvihan aikana, vuosina 1716–1720, järkyttävien tapahtumia Tarvasjoella oli 17 asukkaan vieminen Venäjälle, ja heidän häviämisenä sinne palaamatta kotiin. Heistä 8 vietiin vangittuna ja 9 otettiin armeijaan. Heistä **Aulis Oja** kertoo: ”Edellä kerrotuista vangituista ja Venäjän armeijaan otetuista euralaisista lienevät useimmat kuolleet ruttoon Pietarissa heti sen jälkeen, kun heidät oli päästetty maihin.” Kukaan heistä ei ainakaan palannut kotiin rauhan tultua.

Korona-talvena joet tulvivat vuolaasti.

1800-luvulla alkoi tulla monenlaisia kulkutauteja, joista erityisesti pelättiin koleraa ja isorokkoa. Kolera-bakteereja levisi Suomeen erityisesti Venäjältä sotaväen mukana lähinnä kaupunkeihin 1830-luvulla. Itämaisen sodan aikana myös sotaväkeä oli majoitettu runsaasti koko Marttilan alueelle ja erityisesti Tarvasjoen taloihin. Heidän keskuudessaan syntyi paljon kulkutauteja, joihin kuolleista kertoo meidän venäläinen hautausmaa. Heitä varten Euralle perustettiin erityinen sairaala. Koleraa ei onneksi heillä tainnut olla, vaan lähinnä punatauti. Paikkakuntalaisiin taudit eivät kuitenkaan paljon levinneet.

Isorokkoa vastaan oli jo kehitetty rokote, mutta se tuli pakolliseksi vasta 1883 annetulla asetuksella. Sen saanti kirjattiin papintodistukseen, kuten rippikoulun käyntikin. Vielä meidän iakkäämpien isovanhemmat kertoivat nähneensä rokonarpisia ihmisiä. Itse monet meistä olemme saaneet siihen rokotuksen jo lapsena. Nykytiedon mukaan isorokko olisi maailmasta hävinnyt juuri rokotusten ansiosta.

Kohtalokkain tarttuvista taudeista oli erityisesti jo 1800-luvulta alkaen tuberkuloosi, joka ei niinkään nopeana epidemiana, vaan hitaasti perheissä edeten vei paljon kuolemaan, usein nuoria ihmisiä. Tarvasjoella, kuten koko maassa, tauti saatiin hallintaan vasta viime sotien jälkeen antibioottien keksimisen ja calmette-rokotuksen avulla. Meistä vanhemmat muistavat koulussa jokavuotiset tuberkuloosikokeet ja valistusopetuksen sanoman, että joka tunti Suomessa kuolee yksi ihminen tähän tautiin. Kivuliaat rokotukset reiteen 1940-luvulta alkaen muistaa vielä moni silloin lapsuutensa elänyt. Rokotusten ja lääkkeiden avulla tuberkuloosi kansantautina on voitettu.

Sata vuotta sitten tuli paikallisina epidemioina aika ajoin bakteeritartuntoina kurkkumätä, tulirokko ja hinkuyskä. Ne olivat vaarallisia erityisesti lapsille ja nuorille. Eräät tulirokkotartunnat tulivat rajuina, niin että samasta perheestä kuoli Tarvasjoellakin jopa kolme lasta vuonna 1916–17. Vuonna 1930 tulleeeseen epidemiaan kunta osti kulkutautisairaalaksi vanhan Kuukkalan kaupan, josta myöhemmin tuli ensimmäinen kunnantalomme. Myöhemmin tulirokkoon sairastuneet ohjattiin Turkuun kulkutautisairaalaan vielä sodan jälkeenkin. Samoin oli kurkkumätätartuntoja aika-ajoin. Muistan vuonna 1914 kahden enoni kuolleen kurkkumätään ja kirkonkirjat kertovat paljon lapsia kuolleen siihen vielä 1920-luvulla. Heti sodan loppumisen jälkeen kulki vielä yksi laajempi kurkkumätä-epidemia Auranmaan kunnissa.

Virustaukeista tuhka-, vesi- ja vihurirokko on sairastanut meistä, ennen viime vuosisadan puoliväliä

syntyneistä, melkein kaikki ennen 15 elinvuottaan. Ne eivät juuri johtaneet kuolemaan, mutta jättivät jälkitauteja. Sikotautia esiintyi myös aika-ajoin koko viime vuosisadan. Kaikki nuo rokot ja sikotauti on saatu rokotuksilla pois maastamme.

Influenssat

Muistan lapsena kuulleeni vanhojen ihmisten puhuneen Ryssän yskästä tai kuumeesta. Luulin sen olleen Suomen armeijassa 1880–1901 palvelleiden keskuudessa olleen ankaran yskän, kunnes nyt näin netistä, että se on ollut ensimmäinen tunnettu influenssa-epidemia Suomessa 1889–90. Varmasti se on kulkenut Tarvasjoenkin läpi.

Kohtalokkain pandemia koko maailmassa oli vuosina 1918–1920 riehunut ns. Espanjantauti. Arviot siihen kuolleista ihmisistä vaihtelevat varmasta yli 30 miljoonasta jopa 100 miljoonaan henkeen. Vain vähän sitä ennen oli ensimmäisessä maailmansodassa kaatunut vajaa 10 miljoonaa miestä. Pelkästään Suomessa kuoli tähän epidemiaan yli 20 000 henkeä. Tauti tuli Suomeen kolmena aaltona, jolloin vuonna 1918 kuoli n. 9000, 1919 5000 henkeä ja vielä vuonna 1920 n. 7000 henkeä. Erikoista taudille oli kaikkialla, että eniten siihen kuoli nuoria miehiä. Tauti tuli Eurooppaan USA:n liittyessä ensimmäiseen maailmansotaan ja heidän joukkojensa tullessa tänne.

Epidemian iskiessä ensimmäisen kerran Suomeen elimme sisällissodan jälkeistä sekasortoista aikaa. Niinpä taudin tullessa kesäkuun alussa 1918 maahamme, se ensimmäisenä iski juuri punavankileireihin. Traagisinta Tarvasjoen osalta olikin, että ensimmäiset espanjantaudin uhrit olivat vankileirillä kuolleet oman pitäjän pojat **Antero Tuominen** (kuoli 14.6.), **Eemil Hovi** (15.6.) ja **Juho Aalto** (19.6.) Heinäkuussa kuolemat jatkuivat **Eenok Kankare** (kuollut 2.7.), **Oskari Syrjälä** (12.7.), **Heikki Lintunen** (17.7.), **Iisak Vuorio** (17.7.), **Voitto Rekola** (23.7.), **Hjalmar Ihämäki** (24.7.) ja **Hugo Vuorio** (25.7.) Näin runsaan kuukauden aikana tämä epidemia vei nuo kymmenen nälän ja olosuhteiden uuvuttamat nuoret miehet kuolemaan. Taudista ei Tarvasjoella puhuttu vielä espanjantautina, vaan kirkonkirjat kertovat siitä vain kuumeen tai keuhkokuumeen nimellä.

Pitäjäämme epidemia tuli ilmeisesti vasta lokatai marraskuussa, jolloin on kuollut loppuvuonna kuumeeseen useita nuoria. Espanjantaudin toinen aalto tuli Tarvasjoelle kesällä 1919, jolloin sairastuneista ensimmäisenä muistetaan 8.8.1919 kuolleen **Ilmari Sundgrenin** 22-vuotiaana. Ensimmäisen

kerran kuolleiden luettelossa mainitaan 9.10.1919 kuolleen espanjankuumeeseen lapsi **Kerttu Haaviston** 5-vuotiaana Jauholan Heitolla. Hänen jälkeensä mainitaan vuoden 1920 alun kuukausina viidellä espanjantauti kuolinsyyksi. Viimeisenä on kuollut 11.4. emäntä **Amanda Kylänpää** Liedonperästä. Tarkkaan ei saa selville montako Tarvasjoella tauti vei kuolemaan, mutta välillisesti ainakin yli kaksikymmentä, ja suurin osa heistä oli nuoria miehiä. Tuskin yksikään perhe säästy, ettei joku sairastunut ja suurin suru oli niissä perheissä, joissa kuoliin, eräissä kaksikin nuorta parhaassa iässä.

Luultavasti tuo satavuotta sitten raivonnut epidemia antoi maassamme sellaisen immuniteetin, että vuonna 1936 tullut influenssa tuli lievänä, vaikka aiheuttikin Suomessa n. 1700 kuolemaa. Seuraavan kerran tauti iski vasta sotien jälkeen vuonna 1953. Moni muistaa tämän influenssan nostaneen korkean kuumeen. Maataloudessa oli vielä lähes joka tilalla karjaa ja sen hoidossa oli monen pyydettyä naapurien apua, kun koko väki voi olla yhtä aikaa kuumeessa. Epidemia meni ohitse muutamassa viikossa. Tilasto kertoo 1200 hengen Suomessa kuolleen siihen.

Vuosina 1957–1958 saapui Eurooppaan ns. aasialainen influenssa. Siihen arvellaan sairastuneen yli 900 miljoonaa ihmistä ja kuolleen n. 2 miljoonaa. Suomessa arvellaan siihen sairastuneen joka kolmannen ja kuolleita oli 1300. Taudille oli ominaista, että samaan aikaan siihen liittyi bakteerien aiheuttama keuhkokuume. Nyt oli jo keksitty antibioottiläkkeet keuhkokuumeeseen ja ne pelastivat monen hengen.

Aasialaisen jälkeen tuli 1968–1969 hongkongilainen, johon pandemiana arvioidaan sairastuneen maailmassa miljardi ihmistä. Tähän virukseen kehitettiin jo rokote. Vuodesta 1980 alkaen on voinut saada influenssaan rokotteen, joka myöhemmin on ollut yli 65-vuotiaille ilmainen. Sillä on pysytty ehkäisemään monien sairastumisia. Samaan aikaan on vuosittain alkaneet influenssat olleet usein muuntuneita viruksia, joille on tarvinnut etsiä uusia rokotteita.

Viime syksystä alkaen meistä taas monet ottivat influenssa rokotuksen, ehkäistäkseen odotettavissa olevan epidemian. Yllättäen alkoi viime tammikuusta alkaen tulla Kiinasta viestejä, että siellä alkanut influenssaepidemia on aivan uudenlaisen viruksen, covid-19 aiheuttama, johon eivät aikaisemmat rokotukset tehoa. Ensimmäinen Korona tartunta Suomessa todettiin aivan tammikuun lopussa 2020. Tartuntojen lisääntyessä valtio laati erityislait, joiden tarkoitus oli estää taudin hallitsematon leviäminen, jota sairaanhoidon tehohoito ei olisi kestänyt. Yli kymmenen hengen joukkotilaisuudet kiellettiin, koulut siirtyivät etäopetukseen, ravintolat suljettiin, ulkomaan matkailu estettiin, maahan saapujat joutuvat kahdeksi viikoksi karanteeniin ja yli 70-vuotiaat riskiryhmänä pyrittiin eristämään.

Tätä kirjoittaessa ei vielä pystytä arvioimaan mikä on tämän pandemian laajuus, ja siihen sairastuneiden ja kuolleiden määrä Suomessa ja koko maailmassa. Nyt kun epidemia on menemässä jo ohitse ja rajoituksia vähin erin puretaan, näyttää että me Tarvasjoella olemme säästyneet tartunnoilta. Avoinna ovat monet kysymykset tulevaisuudesta. Tuleeko uusi epidemia-aalto ennen kuin rokote keksitään ja miten ankarana, miten talouden vaikeuksista selvitään ja palataan normaaliin ja niin edelleen ja niin edelleen? Tarvasjoellakin niitä vastauksia odotellaan.

TIE-KNAAPI JA PÄIVÄRINTA

Riitta Mäkinen

Viime kuukausien eristyksissä ollessamme olemme me iäkkäämmät pyrkineet tekemään ainakin kerran päivässä kävelylenkin. Paitsi terveyttä hoitaen, me olemme myös saadaksemme vaihtelua ja ajankulua, seuranneet seudun elämän muuttumista ja kevään tuloa. Vastaaan on tullut monia samoissa rajoituksissa olevia, mutta myös vapaita liikunnasta nauttavia kanssaeläjiä. Etäältä on heitä ohjeiden mukaan tervehditty ja kovalla äänellä tarinoitu maailman menosta toisillemme.

Ketterimmät meistä ovat kiertäneet keskustan luontopolun, mutta meille muutamille ovat riittäneet lähistön pelto- ja metsätiet tai vain keskustan kevyenliikenteen väylät. Oman vakiopolkuni varrella olen tavannut useita, jotka ovat katselleet Tie-Knaapin vanhan pääraakennuksen purkamisen jälkeen avautunutta historiallista pihaa tai Päivärinnan mäeltä avautuvaa avaraa maisemaa Alikulmalle, Killalaan tai Liedonperään päin. Eräät ovat kyselleet seudun historiaa. Toiset taas ovat muistelleet kesäteatterikesiä Päivärinnan pihalla, tai kun tehtiin televisioon historiallista näytelmää talon pirtin suojissa.

Vuosien varrella **Eino Samsten** on Tarvaslehdessä monet kerrat kertonut Euran kylän ja sen asukkaiden historiaa. Voi olla, että hänen elävästä kerronnastaan on vähemmälle jääneet Euran kylän palon (vuonna 1857, kylän seitsemän taloa paloivat) jälkeen kylän mäeltä erkaantuneet Simolan, Tie-Knaapin ja Vanhatalo / Päivärinta tilat ja niiden historia. Sain **Eeva-Liisa Knaapilta** aikoinaan **Olavi Knaapin** muistelmia omasta suvustaan ja huomasi hänen samalla siinä kertoneen myös Knaapin ja Päivärinnan historiaa. Olavin ja Einon tietoja apuna käyttäen kokoon tässä nyt näiden talojen tarinaa.

Tie-Knaapi

Läpi vuosisataisen historian oli Knaapia viljellyt sama suku 1500-luvulta 1770-luvulle jakamattomana ratsutilana, jolloin se halottiin kahtia Kylä-Knaapiksi ja Tie-Knaapiksi. Sama suku jatkoi Tie-Knaapin isännöityä kylän paloon asti, jolloin silloinen isäntäväki myi tilan Simolan tilan vävyllä **Juho Fingerroosille**. Tällöin silloinen isäntä **Matti Antinpoika**, joka viisi vuotta aikaisemmin oli avioitunut Kosken Tapalan Iso-Kokin tyttären **Karoliinan** kanssa, muutti vaimonsa kotitalalle Koskelle.

Fingerroos ilmeisesti rakensi Simolan nykyiselle paikalle Härkätien varteen, kuten Tie-Knaapinkin. Simolan isäntä **Heikki Simonpoika**, **Maria Fingerroosin** isä, kuoli juhannuksen aikaan 1859, jolloin suku möi Simolan kanttori **Henrik Widgrenille**.

Ostettuaan kylän palon jälkeen Tie-Knaapin Juho Fingerroos rakensi talon uudet rakennukset Härkätien varteen nykyisen ja vanhan Euran kylän kautta kulkeeneen Härkätien risteykseen. Samaan aikaan myös kylästä siirtyneen Päivärinnan rakensi nykyiselle paikalleen **Simo Heikinpoika** Päivärinta. Knaapin pihan nyt avauduttua on tullut paremmin näkyviin silloin rakennetut talousrakennukset. Niissä erityisesti näkyvät kaksoiskellarin ovet ja leveät makasiinien ovet. Muistitieto kertoo, että kun kestikievari oli Euran Nokan maalta siirretty Juvalle pari vuotta ennen Euran paloa, Somerolta ja Tammelasta Turkuun matkaavat markkinamiehet ottivat Knaapin nyt pysähdyspaikakseen. Siellä he syöttivät ja huolsivat hevosiaan ja eräät jo aamulla kotiseudulta lähteneinä saattoivat nukkua iltayön. Tämä matkalaisten auttaminen jatkui vuosisadan vaihteeseen asti.

Juho Fredrik Fingerroosilla oli vuonna 1845 syntynyt poika, joka oli nimeltään isän täysi kaima. Hän oli Euran kylän suurpalon aikaan vasta 12-vuotias, mutta kerrotaan, että hän oli

Suvipäivä Knaapin pihalla 1930-luvulla. Vas. Irja, Olavi, äiti Fanni, Sylvi, isä Oskari ja Irma. Gunnar puuttuu kuvasta.

isän rakentaessa Simolaa ja Tie-Knaapia innokkaana ja nopeasti oppivana rakennusmiehenä aina mukana. Hän avioitui 1875 kymmenen vuotta itseään nuoremman Kättylän tyttären **Vilhelmiina Emilia Nyströmin** kanssa.

Elettiin nälkävuosien jälkeistä maatalouden suurten muutosten aikaa. Ryhdyttiin raivamaan niittyjä pelloiksi. Rohkeimmat uskalsivat viljellä heinää pelloilla ja karjaa ei enää paimennettu metsissä. Rauta-aura ja äkeet multisti muokkauksen. Myös Knaapilla raivattiin lisää peltoa. Metsänkin arvo kasvoi ja Knaapin Kalliokoskeen rakennettiin raamisaha, jonka plareja olemme katselleet museossamme.

Vuonna 1883 poika **J. F. Fingerroos** osti rappiolla olleen Yrjänkylän Herrasmannin. Raivautti muutamassa vuodessa tilalle yli 100 ha uutta peltoa ja rakensi tilalle uuteen paikkaan kaikki uudet rakennukset. Isän jo vanhennuttua, ja kun muuta tilan pidon jatkajaa ei ollut, myivät he Tie-Knaapin Huittisista tullelle **Kalle Käelle**. Kalliokoskessa ollut raamisaha jäi edelleen Fingerroosin omistukseen ja siinä muistetaan sahatun vielä 1900-luvun alkuvuosina.

Kalle Käen olosta Knaapin isäntänä on ollut varsin vähän tietoa. Muistetaan vain, että hän oli syntyisin Huittisten Sammun kylästä, innokas maatalouden kehittäjä ja Tarvasjoen Maamiesseuran ensimmäisen johtokunnan jäsen. Hän toi Tarvasjoelle tullessaan Huittisista myös työväen mm. **Oskari Renforssin** perheen. Ilmari Rekikoski, joka tänne tullessa oli pikkupoika, on minulle kertonut kuinka Huittisista tulleet miehet, Käki mukaan lukien, olivat suuria riuskoja ja iloisia miehiä. Tarvasjoen miehet taas paljon lyhyempiä ja helposti suuttuvia. Aivan äskettäin löysin netistä (Värttilän verkkolehti Värtsi / Erään hautakiven tarina) Kalle Käen ihmeellisen elämäkerran. Sen mukaan Käki olisi jo 1901 muuttanut Euralta Paattisiin ja jättänyt tilan täällä. Knaapilla ei hänen aikanaan ollut emäntää, sillä hän eli poikamiehenä koko elämänsä.

Kalle Käen jälkeen Knaapin osti **Kustaa Edvald Vahe** (3.9.1872–9.2.1942). Hän oli Eurasta vanhan sukutilan poika. Hän oli tullessaan Knaapille Uskelasta 1902 jo naimisissa Kuusjoella syntyneen **Anna Marian** (1879–1939)

kanssa ja heille syntyi Tarvasjoella kaksi lasta: tytär **Viena** 1903 ja poika **Viljo** 1906. Vahe valittiin maamiesseuran puheenjohtajaksi 1906 ja hän hoiti sitä tointa pois lähtöönsä vuoteen 1908 asti. Hänen kerrotaan olleen innostunut maan tehokkaasta muokkauksesta. Siksi hän järjesti ensimmäiset kyntökilpailut kuntaamme ja oli myös tuonut Tarvasjoelle ensimmäiset pyörivät äkeet mm. turpeita rikkovan rullaharvin sekä vieteriäkeen. Hän toimitti pitäjään myös tehokkaampia viljanlajittelijoita. Emäntä oli innostunut puutarhan hoidosta ja järjesti Knaapille puutarhakurssit.

Oskari Knaapin aikaan

Olavi Knaapi on aikoinaan kirjoittanut muistiin lyhyen tarinan vanhemmistaan, heidän suvustaan ja tulosta Knaapille. ”Isäni **Oskari Knaapi** oli tavallaan suvun kantaisä ja äitini **Fanni Maria Knaapi** suvun kantaäiti.

Isäni Oskari oli syntynyt Liedonperän Paltassa. Isoisäni **Juho Paltta** oli Tapanin tilan poika, joka oli saanut Paltan torpan asuttavakseen ja viljeltäväkseen. Isoäitini **Gustaava Paltta** taas oli syntyisin Paimion Sukselasta. Isälläni oli kolme sisarusta: **Maija** oli vanhin, sitten syntyi isäni ja **Aino** ja **Kalle**.

Isoisäni oli kuollut jo Oskarin ollessa 12-vuotias. Sopimuksen mukaan he saivat viljellä Paltan torppaa niin kauan kuin äiti eläisi. Vanhempien kuoleman jälkeen torppa siirtyisi talon omistukseen. Oli kuitenkin sovittu, että yksi lapsista saisi jäädä torppariksi, kunhan uuden sopimuksen mukaan maksaisi määrätty työpäivät talolle.

Isäni oli päättänyt, että torppariksi hän ei jää. Hän oli kyllä määrätietoisesti viljellyt torppaa, mutta hän halusi itsenäiseksi talon isännäksi, vaikka ei siihen tuntunut olevan varallisuutta. Äitinsä kuoleman jälkeen isä katseli myytäviä tiloja. Juuri silloin Kylä-Knaapi tuli myyntiin. En tiedä oliko tila tullut pakkohuutokauppa tilanteeseen, vai miksi toimitusmiehet jakoivat tilaa myytäväksi pienempiin osiin pilkottuna. Näihin uusiin tiloihin myös jaettiin liitettäväksi tilan rakennuksia pois siirtäen. Paltatilat eivät kuitenkaan kiinnostaneet ostajia ja huutokaupan jälkeen eivät toimitusmiehet hyväksyneet annettuja tarjouksia.

Tämän jälkeen kysyttiin, tekisikö joku tarjouksen koko tilasta? Kokonaishinnaksi vaadittiin 22.000 mk.

Tapanin tila maksoi perintötorpasta 2000 mk, joten isälläni oli iso lovi rahoitukseen. Hänen tarjouksensa kuitenkin hyväksyttiin ja josta-

Kaapo Järsän suku, kirjasta

Hilda Laaksonen ja seitsemän veljestä. Vas. Aarne, Evert, Väinö, Pauli, Urho, Eino ja Martti.

August ja Hilda Laaksonen lapsineen v. 1919.

kin hän sai lainaa tilan oston. Osittain sitä saatiin Marttilan Säästöpankilta ja osa yksityisiltä. Silloin ei vielä Tarvasjoella ollut omaa rahalaitosta. Tämä tilan osto tapahtui vuonna 1908. Nyt nuo hinnat tuntuvat olemattomilta, mutta niitä on verrattava siihen aikaan ja sen ajan hintatasoon. Esimerkiksi halkokuormasta sai silloin Turkuun vietyä 5–6 mk. Tällainen reissu oli aloitettava kahden aikaan yöllä ja seuraavana päivänä iltapäivällä tultiin kotiin. Samalla hevosella ei voinut ajaa kuin kaksi kertaa viikossa Turkuun.

Alkoi kova työn touhu. Isä muutti sisarensa Ainon ja Kalle veljen kanssa asumaan Knaapille. Vanhin sisar Maija oli jo aikaisemmin mennyt naimisiin ja emännäksi Kirkonkylän Simolaan. Aino hoiti emännyyttä ja karjahoidon, kunnes meni naimisiin **Nikolai Salmisen** kanssa ja muuttivat Ali-Tuomarilaan, myöhemmin Vuorelaan. Niinpä vuonna 1914 isäni toi Liedosta emännän, äitini **Fanni Maria Sorvolan**. Hän oli syntynyt 1885.

Ahkeralla työllä ja tiukalla talouden pidolla isä sai talon tuottamaan ja velat tasapainoon. Torpparin pojasta kasvoi arvostettu maanviljelijä. Yhteiskunta luotti häneen ja ryhtyi vaatimaan luottamustehtäviin, joihin hänellä ei olisi ollut aikaa, vaikka kykyä. Ensimmäiseksi hän oli ollut ennen avioliittoa jo neljä vuotta kirkonisäntä eli talouden hoitaja ja jatkoi sitä tointa vuodesta 1930 20 vuotta eteenpäin. Vastaavasti kunnallislautakunnan esimiehenä hän oli 1917–1928 ja valittiin 1919 ensimmäiseen kunnanvaltuustoon. Kun säästöpankki perustettiin 1920 isä valittiin sen hallitukseen vuosikymmeniksi.

Elämä Knaapilla jatkui rauhallisesti ja perhe kasvoi. Meitä syntyi viisi sisarusta. Ensiksi **Irja Aleksandra** vuonna 1915 ja **Gunnar Johannes** 1917. Isä ollessa poissa kotoa, jouduttuaan punaisten vangiksi heidän ottamiaan hevosia etsiessään Jokioisilta, syntyi **Irma Kaarina** 1918. **Sylvi Emilia** syntyi 1922 ja minä **Olavi** pesän pahikkona 1925.”

Päivärinta

Eino Samsten on kertonut Tarvas-lehdessä 1/2009 Päivärinnan talon historian, ja sen

uudelleen rakentamisesta nykyiselle paikalle Härkätien varteen Euran palon jälkeen vuonna 1858. Uudet rakennukset rakennuttanut Simo Heikinpoika kuoli jo 1860 ja hänen poikansa Heikki Simonpoika oli kuollessaan vuonna 1896 viimeinen saman suvun isäntä. Heikin jäätyä 1886 leskeksi hän oli ottanut uuden vaimon **Maria Juhontyttären** 1890 ja heille syntyi poika **Oskari Elias** 1892. Näin mahdollinen tilan jatkaja oli vasta nelivuotias isän kuoltua. Maria otti 1898 uuden miehen **Kustaa Heikkilän** ja he loikoivat Päivärinnasta Heikkilän tilan, jonka me vielä muistamme Knaapia vastapäätä heidän poikansa **Hannes Heikkilän** tilana. Päivärinnan tilan viimeinen poika **Oskari Heikkilä** kouluttautui puutarhuriksi.

Päivärintaa omisti 1899–1909 **Elviira Sep-pä** miehensä **Juho Kankareen** kanssa. Kun he muuttivat Sauvoon, tila tuli taas myytäväksi. Nyt sen osti **Cabriel August Laaksonen**. Hän oli Prunkkalan Karviaisten Järsän talon poika, joka oli nainut 1897 Horristen Vähätalon tyttären **Hilda Marian**. He olivat aikaisemmin viljelleet Vähätalosta lohkottua Uttataloa, jonka Laaksonen nyt myi vaimon sisaren **Matildan** miehelle **August Aaltoselle**.

Gabriel Laaksosen kerrotaan olleen monitaitoinen ja innokas maanviljelijä, joka noina maatalouden nopeasti kehittyvinä vuosina otti käyttöön viljelyksessä kalkituksen ja apulannat, niitto- ja puimakoneet sekä rakensi uuden navetan. Erityisesti hän oli innostunut metsänhoidosta, johon hän nuorena oli saanut opetusta. Maamiesseuran sihteerinä ja puheenjohtajana hän on erityisesti pyrkinyt saamaan pienetkin viljelijät mukaan yhdistyksen toimintaan. Kyntö- ja muissakin kilpailuissa hän on vaatinut, että rahapalkinnot on annettava työntekijälle, eikä vain sille tilalle, jota hän edusti. Runsaiden palkintojen hän katsoi innostavan monet mukaan kilpailuihin. Näin tapahtuikin, niin että seuran rahavarat ehtyivät ja niitä oli ryhdyttävä keräämään iltamilla ja arpajaisilla. Iltamien esitelmät hän näki parhaana tiedon ja valistuksen antajana.

Myös yhteisistä asioista hän oli kiinnostunut. Erityisesti hän kannatti uuden Turku–Riihimäki -radan rakentamista, jonka hän uskoi

kulkevan talonsa ohitse. Kun elettiin ensimmäisen maailmansodan aikaa, hän toimi sen aiheuttaman työttömyyden ja taloudellisten vaikeuksien korjaamiseen. Muistetaan hänet innokkaana käsityötaidon tukijana ehdottaneen, että työväen olisi innokkaasti tehtävä käsitöitä lisäansioita saadakseen. Siihen aikaan kun vielä kaikki puesineet kouhoista saaveihin ja vispilöistä huonekaluihin olivat yleisesti käytössä.

Maatalon isännän töiden ohella Laaksonen toimi asioitsijana asiapapereita ja kauppakirjoja tehden. Myös ensimmäisenä vakuutusmiehenä pitäjässämme hänet tunnetaan. Innokkaana maamme itsenäisyyden kannattajana hänelle oli suuri pettymys kansalaissodan sytyminen ja hän oli heti mukana suojeluskuntaa perustamassa. Kun pitäjämme ensimmäinen kunnanvaltuusto valittiin 1919, hänet valittiin valtuutetuksi siihen. Hänen pojistaan vanhin **Aarne** oli mukana Viron vapaussodassa.

Gabriel Laaksosen kuolema tammikuun viimeisenä päivänä 1920, vasta 43-vuotiaana, järkeä koko pitäjää. Kuolinsyyksi ilmoitettiin

puhjenneesta umpisuolesta johtuva vatsakalvontulehdus. Gabriel ja Hilda Laakosella oli suuri perhe, kymmenen lasta. Heistä vanhin Aarne oli 22 vuoden, mutta nuorin **Martti** vasta kolmen kuukauden. Taloudellisiin vaikeuksiin vedoten perhe katsoi, etteivät he pysty tilan pitoa enää jatkamaan ja Päivärinta tuli huutokaupalla myyntiin. Onneksi Laaksonen oli ostanut edellisenä vuonna Maljamäen, jonne vanhimmat veljet kaupan jälkeen muuttivat. Äiti Hilda muutti nuorempien lasten kanssa Turkuun.

Palaan nyt Olavi Knaapin muistelmiin: ”Keväällä 1920 Päivärinnan isännän Gabriel Laaksosen kuoltua, tuli hänen jälkeensä huutokauppa, kuten tavallisesti kuolonpesille. Tavaroiden jälkeen ryhdyttiin myymään maatilaa. Alun perin tilasta oli tehnyt tarjouksen talon eräs oma poika. Kuultuaan nyt toimitusmiehiltä kaupan ehdot hän hermostui niin, että peruutti koko kaupan ja menetti saman tien myös kotinsa.

Toimitusmiehet kävivät nyt isäni kimppuun sanoen, että hänen on melkein pakko ostaa tämä tila ja vaadittavaan hintaan, muutoin perhe jää puille paljaille. Isällä ei ollut mitään varoja tällaiseen kauppaan, olihan hän vasta saanut Knaapin talouden vakaaksi. Pienen harkinnan jälkeen hän lupasi kuitenkin yrittää löytää rahoituksen. Ehkä näin saisin kaupassa uudet ikkunat omaan päärakennukseen, hän ajatteli. Uskon kuitenkin, että kauppaan vaikutti eniten Päivärinnan uusi 24 lehmän navetta, sillä Knaapilla oli vanha huono navetta. Kauppa syntyi.

Kiertokoulu, jollaisena alakoulu vielä vuoteen 1923 asti toimi, sai nyt opetustilat Euralla Päivärinnasta. Meidän sisaruksista **Irja** aloitti siellä koulun 1922. Sinne Gunnarinkin täytyi päästä koulunsa aloittamaan ja Irmakin halusi mukaan sisarustensa kanssa. Alakoulu siirtyi sitten rukoushuoneelle. Siellä **Sylvi** aloitti jo koulunsa ja minäkin vuonna 1932. Meistä sisaruksista ainoastaan Sylville suotiin mahdollisuus koulun käyntiin kansakoulun jälkeen.”

Päivärinnassa asui vuokralla vuosien varrella monia perheitä. Olavi ja Eeva-Liisa Knaapin ottaessa Knaapin isännöyden vuonna 1954, myös Päivärinta siirtyi Gunnar Knaapin omistukseen ja hän asui siellä poikamiehenä monta vuotta. Päivärinta ja sen pihapiiri oli myös monia vuosia Tarvasjoen Nuorisoseuran kesäteatterin toimipisteinä. Alussa mainittua MTV Perinnenuotta ohjelmaan siellä tehtyä näytelmää filmattiin Päivärinnassa keväällä 1974. Ohjelman vapauduttua levitykseen siitä saatu kopio on ollut nähtävissä Tarvasradiossa jo viiden vuoden ajan.

Kalervo Mäkinen

Lions-Club- Tarvasjoki laski seppeleen sankarihaudalle Kansallisena Veteraanipäivänä.

Eeva Sisso

SAVUPIIPUN SAVUJA

Luonto jatkaa kiertokulkuaan, vaikka ”pöpö” jyllää. Kevät eteni kulkemalla kohti kesää ja keskikesän juhla on pian käsillä. Muistan erään sotaveteraanin todenneen tykistöaste-lujen tauottua, että hän jonkun ajan päästä kuuli lintujen laulavan. Vaikkei tätä aikaa voi sotaan verrata (vaikka meillä onkin näkymätön vihollinen), niin linnut ovat tänäkin keväänä ja kesänä laulaneet, rakentaneet pesänsä, kukat kukkivat ja lehtipuut ovat saaneet vihreän vaatetuksen. Peruna kasvaa pastorinkin pienellä kasvimaalla. Elämä jatkuu! Onneksi on Luojan luoma luonto. Luonnosta ainakin itse olen saanut valtavasti voimaa ja uskoa tulevaisuuteen. Kun vaan saa raahattua itsensä metsäpolulle, ei tarvitse pahoin mielin palata kotiin.

Kevät oli minun 24 vuotta kestäneen pap-pistaipaleen kummallislin. Jumalanpalvelukset joutuivat Tarvasjoen kirkossa tauolle. Miten kaipasinkaan kaikkea sitä tuttua ja turvallista – Jumalan Sanaa, rukousta, laulua ja teitä seurakuntalaisia. Herran ehtoollista ikävöin aivan hirvittävästi. Varmasti osaamme kaiken tämän jälkeen arvostaa kaikkea itsestäänkin selvää enemmän, esimerkiksi sitä, että sunnuntaina voimme läheta kirkkoon Sanan kuuloon.

Liedon seurakunnassa tuntuu tuon tuosta puhaltavan jonkinlainen muutoksen tuuli. Koronan myötä seurakunta aktivoitui sosiaalisessa mediassa. Kappelin facebookiin tehtiin ja tehdään hartauksia ja musiikkituokioita. Näitä olemme saaneet tehdä yhdessä – te seura-

kuntalaiset ja me työntekijät. Lämmin kiitos kaikille ideoista ja mukanaolosta. Tarvasjoel-la on totuttu tekemään yhdessä, mukavalla tavalla se on toteutunut näissä somejutuissakin. Yhdessä tekemisen toivon jatkuvan mahdollisimman monella tavalla kappelin alueella. Seurakunta olemme kaikki me – yhdessä! Saa nähdä, kuinka Auran seurakunnan käy. Tu-leeko siitä osa samaa seurakuntaa, johon mekin kuulomme? Jos liitos toteutuu, seurakunnan alu-eella on neljä kirkkoa (Lieto, Tarvasjoki, Littoinen, Aura). Kuinka käy säännöllisen jumalanpal-veluselämän, kuinka seurakuntaelämä pidetään elävänä ja aktiivisena kunkin kirkon ympärillä? Pidetään kiinni Tarvasjoen elinvoimaisuudesta. Jos me emme tee sitä, sitä tuskin kukaan muu-kaan tekee. Auralaiset otamme – jos niikseen tulee – lämmöllä ja ilolla vastaan. Olemmehan me tottuneet yhdessä tätä seurakuntaelämääkin elämään, kun aikanaan **Kyyrö ja Wahlroos** sekä myöhemmin minä ja **Torsten** tuurasimme toisiamme. Olemme käyneet toinen toistemme tilaisuuksissa ja tunnemme kristittyjen yhteyttä. Meidänkin kirkkomme kaipaisi pikkujuljaa melko perusteellista remonttia. Liedon pyhän Pie-tarin kirkko etenee kohti mittavaa restaurointia ja Auran mahdollisen liittymisen myötä lienee Auran kirkko seuraavana kunnostuksen kohteena. Täytyy rauhassa odotella omaa vuoroa.

Nyt kun kirkkotie on taas avoinna ja on lupa pitää jumalanpalveluksia, lähde Sinäkin kirkkoon. Hengähdä hetkeksi Tarvasjoen

kirkon kattoparrun alle, jossa Raamatun sana vakuuttaa: Hän ei ole kaukana yhdestäkään meistä. Anna katseesi kiertää lehtereiden ku-vissa, itäseinän lasimaalauksissa ja katsahda alttaritaulun Jeesusta silmiin ja kiitä Jumalaa. Kiitä siitä, että Hän – maailman menosta huo-limatta – pitää meistä jokaisesta huolta. Ru-kouksessa on lupa kertoa Hänelle kaikki se, mikä mielessä, sydämessä ja päässä pyörii. Käy kävelyllä hautausmaalla, Jumalan puistos-sa. Hengitä rauhaa ja aisti vuosisataista suku-polvien ketjustoa. Siellä lepäävien on hyvä olla. Kun avaa hautausmaan portin, astuu toisenlai-seen maailmaan. Kirkko ja hautausmaa ovat pieni pala taivasta maan päällä.

Olemme tehneet sosiaalisen median lisäksi paljon työtä puhelimitse. Monien kanssa seurakunnan työntekijät ovat saaneet jutella. Aivan valtavan suureen arvoon näiden puheluiden myötä nostamme maaseudun yhteisen huolen-kantamisen vastuun. Tuntuu, että Tarvasjoella ihan joka torpassa ja asunnossa on näinä aikoi-na kannettu huolta myös naapurista, ystävistä ja tutusta. Kaikki olemme toinen toisiamme kantaneet. Miten hyvältä se tuntuukaan. Ennen vanhaan sanottiin, että naapuristakin pidettiin huolta vilkaisemalla aamulla omasta ikkunasta naapurin savupiippua. Jos sieltä tuprutteli savua, oli asiat hyvin. Näin on huolenpito jatku-nut näihinkin päiviin. On soiteltu kuulumisia, vilkuttettu iloinen tervehdys ikkunan takaa, on käyty kauppa- ja apteekkiasioilla. Rukoiltukin

on. Sanalla sanoen on pidetty huolta. Ei se ole hullumpi tehtävä ihmisenä olemisessa. Ja kyllä kai sekin päivä vielä koittaa, että pääsemme kättelemään ja halailemaan.

Kesäisin terveisin ja virtuaalihalauksin:

Outi-pappi

Kinkereiden teimana oli tänä keväänä Kristityn ilo, 10 kodissa vietettiin iloisia hetkiä

Lattarimessua vietettiin kirkossa 15.3., viimeinen yhteinen tilaisuus ennen korona-rajoituksia.

Kirkkonäytelmä Legenda kolmesta puusta kiersi esiintymässä useammassa kirkossa, mukana Riikka Takala, Taina Mäkinen, Tuuli Korpisalo, Jere Kallio ja Inkeri Vyyryläinen.

Vauvakirkon soppaa keittämässä Anneli Penttilä, Antti ja Marita Saurén.

Kuvat Eeva Sisso.

MONENLAISTA ILOA

Tämän kevään poikkeusaika on tuonut seurakuntalaisten eteen yllättäviä haasteita. Lomautukset ovat aiheuttaneet taloudellista murhetta, koululaisten siirtyminen etäkouluun on lisännyt ruokakustannuksia ja pandemiauutiset ovat herättäneet sairauden pelkoa ja huolta huomisesta. Moni on kokenut ahdistusta epävarmasta tilanteesta ja kaivannut ihmiskontakteja arkeensa. Karanteenissa olevilla on ikävä läheisiään.

Kaikkien näiden lisääntyneiden huolten keskellä on ollut ilo huomata, että moni on kääntynyt seurakunnan puoleen apua saadakseen. Onneksi seurakunta voi auttaa. Diakoniatyön kautta autetaan seurakunnan varoilla taloudellisesti vaikeaan tilanteeseen joutuneita. Näin on mahdollista ehkäistä suurempien ongelmien syntymistä ja syrjäytymistä. Monet seurakuntalaiset ovat näinä aikoina myös halunneet lahjoittaa rahallista apua ja ihan ruokaa ihmisille. Tämä on iloa tuova lisä diakoniatyöhön osoitettuihin verovarojen rinnalle.

Poikkeusolojen alkuvaiheessa käynnistetty asiointiapu ruokakauppaan ja apteekkiasiointiin on kerännyt paljon vapaaehtoisia. Kovin työllistettyjä vapaaehtoiset eivät ole olleet, sillä naapuriapu ja omaisista huolehtiminen on niin hyvällä mallilla Tarvasjoella, aivan kuten Outi-pappikin omassa kirjoituksessaan toteaa. Asiointiapua on edelleen saatavilla eli ole rohkeasti yhteydessä minuun, mikäli tarvitset apua.

Nyt kun ihmisiä ei oikein voi tavata sisätiloissa on ulkona oleminen ja kävelylenkit lisääntyneet. Lämpimällä ilmalla pihalla istuen tai kävelylenkillä ollen, voidaan vaihtaa kuulumisia. Diakoniatyöntekijät ovat käytettävissä myös tällaiseen yhteydenpitoon. Kuuntelevia korvia on seurakunnassa tarjolla, jos huolet alkavat painamaan liikaa. Älä jää murheittesi kanssa yksin. Ota yhteyttä ja mietitään yhdessä, miten tilanteeseesi saadaan helpotusta. Aina on toivoa. Toivo antaa iloa.

Taru Sahla

PUHELINTYÖSTÄ TARVASJOELLA

Huhtikuun alusta lähtien me kappeliseurakunnan työntekijät olemme koettaneet olla yhteydessä puhelimitse kaikkiin tarvasjokelaisiin yli 75-vuotiaisiin seurakuntalaisiimme. Korona-kriisi on koetellut erityisesti yli 70-vuotiaita, joille valtioneuvosto antoi tarkkoja ohjeita sairastumisen välttämiseksi. Kaikki tavalliset riennot jouduttiin Tarvasjoellakin perumaan, paikkakunnalla on paljon erilaisia aktiviteetteja eläkeläisille, mutta korona-kriisin takia kaikkien kalenterit tyhjenivät, eikä tavallisia tapoja tavata muita ihmisiä enää ollut. Siksi Liedon seurakunnassa päätettiin maaliskuun lopussa yrittää tavoittaa kaikki yli 80-vuotiaat ja myöhemmin päätettiin, että myös yli 75-vuotiaille seurakuntalaisille soitettaisiin, jotta voisimme tarjota tukea sitä tarvitseville ja muutenkin rupertella, miten korona-kriisi on vaikuttanut elämään ja omaan arkeen.

Aivan kaikkia seurakuntalaisia emme valittavasti tavoittaneet, koska emme löytäneet heidän puhelinnumeroitaan. Osa ei välttämättä myöskään halunnut vastata vieraaseen puhelinnumeroon. Mutta suurimman osan kanssa pääsimme juttusille. Puheluja kertyi yli sata.

Soittokierros jännitti ainakin allekirjoittanutta kovasti etukäteen. Mietin, että miten ihmiset mahtavat suhtautua, kun seurakunnan työntekijä soittaa heille. Ilokseni huomasin, että ihmiset tuntuivat ilahtuneilta soitosta. Iloa tuotti myös se, että lähes kaikilla oli joku läheinen tai naapuri, jotka auttoivat heitä esimerkiksi kaupassakäynnissä tai pistäytymällä pihalla juttelemassa. Tarvasjoella on todellakin vielä vanha kunnon naapuriapu voimissaan, ihmisiä ei jätetä yksin.

Monet sanoivat, että oikeastaan arki ei ole koronan myötä muuttunut kovinkaan paljon. Kauppa-asioiden hoitaminen oli vaikeutunut, ja ihmisiä oli ikävä, mutta suurimmalla osalla tuntui menevän olosuhteisiin nähden ihan hyvin. Osalla kauppaostoksissa auttoi omat lapset, osalla naapuri tai ystävä ja osa kävi Taatelissa aamuaikaan, jolloin on riskiryhmäläisille tarkoitettu aukioloaika. Tarvasjoella on kaunista luontoa ja monilla on oma piha, jossa voi viettää aikaa. Monet perheelliset kaipasivat kuitenkin lapsiaan ja lapsenlapsiaan. Heitä oli kyllä nähty, mutta pääosin ulkosalla, ja verraten kylmät säät olivat tehneet vierailuista ehkä tavallista lyhyempiä. Mutta onneksi kesä on tulossa ja ulkona voi viettää enemmän aikaa.

Kaisa Kraft

Eeva Sisso

Timo Inkinen kapusi kahtena iltana saksofoneineen kirkon torniin soittamaan.

TALKOOHENGELLÄ HARTAUSVIDEOITA

Korona-kriisin alkaessa myös Tarvasjoen kirkon ovet sulkeutuivat ja kaikki kerhot, ryhmät ja kokoontumiset jouduttiin perumaan. Varsinkin kriisin alkaessa oli paljon epätietoisuutta ja ahdistusta ilmassa. Miten tästä selvitään, miten mennään eteenpäin? Tarvasjoen kappeliseurakunnassa kokoon-tuvassa keskusteleavassa raamattupiirissä virisi silloin idea, että nyt jos koskaan, on aika esirukouksille. Piiri alkoi laatimaan yhdessä etänä Outi-papin kanssa iltahartausvideoita, joita julkaistiin Tarvasjoen kappeliseurakunnan Facebookissa. Ideana oli, että rukoillaan yhdessä, vaikka ei fyysisesti voitaisikaan olla yhdessä. Pikkuhiljaa myös muut liittyivät talkootöihin mukaan.

Musiikkityön tiimissä innostuttiin tekemään hartausvideoita musiikin keinoja käyttäen. Useat tarvasjokelaiset muusikot osallistuivat videoiden tekoon laulaen ja soittaen. Myös runohartauksia tehtiin lausumalla pari vuotta sitten menehtyneen tarvasjokelaisen Alli Koskirannan runoja. Pääsiäisen jälkeen Tarvasjoen kirkontornista soitettiin viitenä peräkkäisenä iltana iltasoitto, jota osa saapui myös hautuu-

maalle kuuntelemaan. Iltasoittojen idean äiti oli Raija Isotalo-Aaltonen. Myös nämä videot ovat nähtävissä kappeliseurakunnan Facebook-sivuilla. Monilla videoilla näkyy maisemia ympäri Tarvasjoen seutuja, metsiä, peltöjä ja pihvoja. Osa videoista on kuvattu Tarvasjoen kirkossa.

Suuri kiitos videoiden teosta kuuluu Eeva Sissolle, joka on organisoinut videoiden tekoa huhtikuun loppupuolelta saakka ja vastaa myös pääosin hartausvideoiden lataamisesta kappeliseurakunnan Facebook-sivulle. Minna Mäkinen on vastannut musiikkityön tiimin videoiden organisoinnista. Tätä kirjoittaessa hartausvideoita on kertynyt jo lähes 80 kappaletta. Ja katselukertojen määrä on tuhansissa. Lisäksi myös Tarvasradion YouTube-kanavalle tehtiin Timo Isotalon ideoima ja kokoama pääsiäishartauskokonaisuus, jonka kautta pääsi kokemaan pääsiäisen Tarvasjoen kirkkoon, vaikka kirkko ei pääsiäisenä auki ollutkaan. Hartausvideoiden kautta olemme päässeet olemaan yhdessä, vaikkemme yhteen voineetkaan kokoontua.

Kaisa Kraft

TARVASJOEN JUMALANPALVELUKSIA KESÄLLÄ 2020

pe 19.6.	klo 18	Juhannusaaton juhla Tarun majalla
la 20.6.	klo 13	Juhannuspäivän messu kirkossa
su 21.6.	klo 18	Luomakunnan sunnuntain metsäkirkko Metsästäjien laavulla
su 28.6.	klo 13	4. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa
su 5.7.	klo 13	5. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa
su 12.7.	klo 13	Apostolien päivä, messu kirkossa
su 19.7.	klo 13	7. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa
su 26.7.	klo 13	Kirkastussunnuntai, messu kirkossa
su 2.8.	klo 13	9. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa
su 9.8.	klo 13	10. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa koulutielle siunaaminen
su 16.8.	klo 13	11. sunnuntai helluntaista, messu kirkossa

Kesäajan jumalanpalvelukset klo 13 työvoiman riittävyyden takia. Seuraa Viikkolehdestä, Turun Tienoosta ja kappelin Facebook-sivuilta mahdollisia muita tilaisuuksista.

MITÄ LOTTANA RINTAMALLA TOIMINEET ÄIDIT OVAT KERTONEET TYTTÄRILLEEN

Nyt kun Liedon sotien 1939–1945 perinneyhdistys on alkanut toimia, on sen eräänä tärkeänä tehtävänä kerätä muistitiedot sotavuosilta. Tarvasjoella ei enää ole tätä kirjoittaessa kuin neljä veteraania ja yksi lotta. Sota-aikana lapsuutensa eläneetkin, jotka siitä jotain muistavat, ovat jo yli kahdeksan-kymppisiä. Siksi heräsi ajatus kysyä esimerkiksi rintamalottien tyttäriltä, mitä äidit on heille kertoneet sotavuosista. Tässä kolmen heistä muistelmat.

Sylvia Satopää o.s. Knaapi

Muistikuvani äitini kertomuksista sota-ajalta ovat vähäisiä ja toisistaan irrallisia tapahtumia. Ei niin, etteikö hän olisi kertonut ja muistellut, mutta olin liian nuori ymmärtämään niiden merkitystä ja siksi jännittävämpiä olivat vain jännittävimmät tarinat. En painanut mieleen, miten hän tuli lähteneeksi lotaksi, miten rintamalle mentiin, millaista oli koulutus ja kuinka kauan hän oli sodassa.

Äidin sotamuistot alkoivat marraskuun lopulta 1939. Silloin hän kävi lukiota Turussa ja sen ajan matkustustavat huomioiden, hän asui alivuokralaisena kaupungissa. Tuona marraskuun viimeisenä päivänä koulun rehtori oli kutsunut oppilaat juhlasaliin ja kertonut, että Suomi on joutunut sotaan Neuvostoliiton kanssa. Rehtori kehoitti oppilaita palaamaan mahdollisimman pian kotiseudulleen. Niin äitikin matkusti heti, kun oli mahdollista kotiin Tarvasjoelle. Oli ilta ja koko pitäjällä oli täysi pimeys, sillä suojelumääräysten mukaan kaikki ikkunat oli pimennetty.

No talvisodan jälkeen koulukin jatkui, äiti kirjoitti ylioppilaaksi ja aloitti opiskelut Helsingin yliopiston maa- ja metsätieteellisessä tiedekunnassa. Hän oli Tarvasjoella ollut mukana lottien toiminnassa. Ennen lukuvuoden alkua hänet oli kutsuttu viestilottakoulutukseen Tuusulaan kahdeksi viikoksi jatkosodan jo alettua. Hänen palattua koulutuksesta oli jo tullut kotiin kutsu lähteä viestilotaksi I. Divisioonan esikuntaan. Se toimi silloin jo Vieliärvellä, kun äiti ilmoitautui 19.8.1941 kuuden muun lotta-ylioppilastyön kanssa silloiselle eversti **P. J. Paalulle**. Hän muistaa Paalun hämmästellessä sanoneen heitä katsoen: ”Mitä ne nyt ajattelevat, kun lapsia tänne lähettävät?”

Äiti kertoi, että he hyvin nopeasti oppivat puhelin-keskuksen hoidon ja yhteydet toimivat, jos vain linjat olivat eheät. He toimivat neljän tunnin vuoroissa yöstä päivää. Esikunnan keskuksella ja alakeskuksilla oli oma peitenimi, joista muistan vain mänty tai puukko nimet. Keskus toimi tavallisesti teltassa. Erään kerran Äänislinnan valtauksen jälkeen oltiin hetki autossa, mutta se tuhoutui lentopommituksessa.

Divisioonan keskus kulki vähän eturintamasta jäljessä, mutta sattui sielläkin eräitä vaarallisia tilanteita. Viestiyhteyksiä vihollisen partiot pyrkivät katkaista, sillä erityisesti taistelujen aikana yhteyshetket olivat hyvin tärkeitä tilanteen onnistumisen kannalta. Äiti kertoi, kuinka hän eräänä yönä nukkui teltassa sitkeästi ja toiset antoivat hänen nukkua, koska koko yön aikana ei ollut tullut yhtään puhelinsanomaa. Sitten huomattiin aamulla, että puhelinjohtot oli katkaistu aivan teltan viereiltä ja vartiossa ollut sotilas oli surmattu. Äiti ajatteli, että ehkä venäläiset olivat katsoneet teltaankin, mutta antaneet yksinäisen naisen nukkua.

Toinen inhimillisyydessään puhutteleva oli, kun äiti kertoi asemalla tulleen yhden rauhallisen hetken. Hän oli lähtenyt kävelemään kalliolle ja huomannut siellä nukkuvan miehen nojaavan kiveen. Tultuaan lähemmäksi hän huomasi, että kyseessä olikin nuori kuollut venäläinen sotilas. Äiti kertoi silloin ajatelleensa, että tuokin nuori sodan uhri on kuitenkin myös jonkun äidin poika.

Äänislinnan valtauksen jälkeen divisioonan esikunta oli jonkin aikaa Käppäselässä, kunnes Karhumäen tultua vallatuksi esikunta ja sen keskus 10.12.1941 mutti sinne. Täällä keskus pääsi ensi kertaa lämpimämpään majoitukseen eräiseen navettaan. Talvi oli alkanut erittäin kylmänä ja oli kovin paleltu.

Opintojen jatkaminen kutsui ylioppilastyttöjä, ja siksi uudet lotat vapauttivat heidät jouluksi kotiin.

Äiti muisteli, että kolme heistä jatkoi yhdessä opiskelua agronomiksi. Yhdestä heidän lottatoverista **Lyyli Kiiskestä** tuli myöhemmin sodan jälkeen kenraali Paavo Paalun vaimo, hänen ensimmäisen vaimonsa kuoltua.

Merja Sinisalo o.s. Satopää

Riitta Kassinen

Hilkka Kujanpää.

Äitini Hilkka Kujanpää lottana v. 1941

Hilkka Helena Kujanpää (o.s. **Nikula**) syntyi Horristen Nikulaan **Helmin** ja **Oskarin** vanhimmaksi lapseksi ja ainoaksi tyttäreksi v. 1920. Hänen jälkeensä syntyi vielä kolme veljeä: **Eero** (s. 1923), **Viljo** (s. 1926) ja **Aarno** (s. 1929). Sen ajan tavan mukaan hän oli äidilleen suuri apu pikkuveljien hoitamisessa ja muissa tilan töissä kuten esim. karjanhoidossa. Olen ymmärtänyt äidin puheista, että monista työvelvoitteista huolimatta hänen lapsuutensa ja nuoruutensa olivat Nikulassa aika onnellista aikaa.

Äitini oli hyvin jalat maassa oleva ihminen, hän ei mielellään muistellut menneitä aikoja eikä mu-rehtinut turhaan tulevaa. Hän sanoi usein, että ”se meni nyt näin” ja siihen oli tyytyminen. Jälkikäteen viisaus tai katuminen ei ollut tarpeen. Myös surun ja pahan mielen hän kätki sisimpäänsä ja vasta vanhetessaan hän alkoi avalemaan meille lapsille näitä koko elämän painaneita tunnelukoja. Yksi suurimpia suruja hänen elämässään on ollut Eero-veljen menehtyminen sodassa vasta 20-vuotiaana v. 1944.

Koska äidillä ei ollut tapana muistella menneitä, ei hän paljoa kertonut lotta-ajastaankaan. Olenkin joutunut turvautumaan **Kalervo Mäkisen** ansiokkaaseen teokseen ”On isät taistelleet” vuodelta 2002, jossa on kuvattu myös äitini isänmaallista palvelusta lottana. Näiltä ajoilta on löytynyt myös aivan vast ikään vintiltä kirjeitä, joita äidille olivat lähettäneet hänen Helmi-äitinsä eli minun mammani sekä Aarno-veli, joka tuohon aikaan oli 12-vuotias. Kirjeissä on leima ”Kenttäpostia” ja niiden suuresta määrästä voi päätellä, että kirjeet ja paketit kulkivat perille rintamalle nopeammin kuin tämän päivän posti. Olen em. kirjeistä lainannut muutamia rivejä tähän kirjoitukseen.

Äitini sai kutsun heinäkuussa 1941 saapua II/JR 35 muonituslotaksi. Kuun loppupuolella hän saapui Käsnäselkään yhdessä **Kerttu Lehtosen** kanssa. Rintaman edetessä huolto seurasi Jessoilaan, Prääsään ja Säämäjärvelle.

”Äiti soitti eilen Laineen rouvalle. Laineen rouva kysyi missä sinä olet. Äiti vastasi, että sinä olet Prääsässä. Laineen rouva sanoi, että Tarvasjoen miehet ovat myös Prääsässä. Koita olla silmät vähän auki, jos ne näkisit siellä.” (Aarno syyskuussa 1941)

”Nyt kun on pimeä syksy kohta käsillä, niin kyllä siellä korvessa voi olla vaarallista. Koita olla vaan varovainen. Onko siellä sotilaita myös paljon ja mitä hommia sinulle siellä on?” (Helmi 28.2.-41)

”Olisi hauskaa että usein kirjoittaisit mitä siellä kuuluu. Mut kun sanoit että ei saa kirjoittaa kun 2 kirjettä viikossa kun toisille tietysti kans kirjoitat. Kerta viikossa kumminkin muista kirjeellä tai kortilla. Sinä olet siellä kovin vaarallisella paikalla eikä se ole kovin uhkarohkeaa lähteä siellä kävelemään lotat keskenään jos partioita liikkuisi. Ovat kertoneet että on sattunut tapauksia että ei ole enää palanneet takaisin niin eikä olisi parasta olla varovainen.” (Helmi 28.8.-41)

Lokakuussa heidät siirrettiin pitämään kanttiinia Äänislinnaan. Prääsässä Auran Patteristo oli aivan lähellä ja siellä oli palveluksessa myös Nikulan hevonen Poika. Muistan äidin kertoneen, miten hän kävi sitä töiden lomassa katsomassa ja että hevonen tunsikin hänet.

”Se hevosmies kirjoitti ja pyysi voita lähettämään. Kirjoitti että olit ollut Poikaa katsomassa, mutta ei hän sentään sinua nähnyt. Lähetän sille jo nyt samassa paketin, isä sai Prakusta puolen kiloa voita.” (Helmi 4.11.-41)

Äänislinnasta äiti sai luvan lähteä kotiin 6.12.1941.

Hän oli mielissään, että pääsi takaisin kotiin, koska Helmi-äiti odotti häntä jo kovasti kotiin auttamaan kotitöissä.

”No meinaatkos tulla kotiin kun tulee kaksi kuukautta oltua jos pääset tai et sunkaan malta sieltä pois tulla jos vaan siellä vielä tarvitaan. Kyllä ne päivät jo ovat ruvenneet menemään. Ensin vain tuntui niin tyhjältä kun lähdit ja olen ollut terveenä sentään vaikka joskus on kiirettäkkin. Lämpimin terveisin sinua muistaen, Äiti”

”Eikös sinun vielä tee yhtään mieli kotiin eikä ole ikävä niin kuin S oli kirjoittanut kotiin että hän joka ilta itkee aina kovin ja karuttaa kun on tullut ollenkaan lähdeytäkään” (Helmi 4.11.-41)

Samana aikaan kotona oli kova huoli siitä, että Eero-veli joutuu lähtemään rintamalle.

”Marttilassa oli tiistaina 9. pv syyni. Kaikki alle 45 v. olivat syynissä ja 1922 olivat myös syynissä.... Jos sota vain jatkuu, niin Eerokin joutuu joulu- tai tammikuussa lähtemään.” (Aarno 11.9.-41)

”Paavo kirjoitti Eerolle että ei Eero vaan lähtisi että kyllä jonkun täytyy töitäkin tehdä kotona että kyllä täällä on yhtä tärkeällä paikalla kun kerran välttämättä tarvitaan.” (Helmi 28.8.-41)

Ja pahat pelot toteutuivat myöhemmin ja Eerokin joutui lähtemään taisteluihin. Hänen kohtalokseen koitui 28.3.1944 kypärän läpi takaraivoon mennyt räjähtävä luoti. Juoksuhaudassa olleet aseveljet ovat kertoneet Eeron viime sanoikseen ehtineen huutaa ”Äiti” ennen kuin lyyhistyi maahan.

Raili Kujanpää

Hanna Hörkkö

Valma Laakso.

Valma Laakso o.s. Perttula

Äitini **Valma** oli syntynyt vuonna 1913 maalaistalon tyttäreksi Tarvasjoen Jauhulassa. Käytyään Hämeenlinnan seminaarin hän valmistui kansakoulunopettajaksi 1935. Hän oli toiminut opettajana Kustavissa ja Jämsällä, kunnes tuli 1938 opettajaksi Kalantiin. Tätä tointa hän hoiti vuoteen 1946 asti, jolloin avioidui isäni **Väinö Laakson** kanssa ja tuli emännäksi Horristen Hakamäkeen.

Äitini oli myöhempinä elinvuosinaan hyvinkin innokas kertomaan Lottajärjestön ja erityisesti sen sota-ajan toiminnasta. Sen ajan toi erityisesti hänelle mieleen ainoan veljen **Viljo Perttulan** kaatuminen 8.8.1941 sodassa.

Valma oli liittynyt Lottajärjestöön jo 1932. Hän kertoi usein sotaa edeltävän ajan aktiivisesta Lotta-toiminnasta. Siitä miten talkootoiminnalla kerättiin huomattavasti varoja, milloin Liedonperän raveissa, huutokaupoissa, lentopäivillä tai arpajaisilla. Myös pidettiin kotitalous-, ompelu- tai ”sanitääri”-kursseja. Kaikella toiminnalla oli tarkoitus olla yhteiskunnan tehokas ja toimiva osa, jos jotain uhkaava tapahtuu. Se ei ehkä niinkään ollut sodan ennakoimista, vaan valmiutta kaikissa kriiseissä auttamiseen.

Kaikki loma-ajat äiti oli Tarvasjoella kodin töissä auttaen ja myös paikkakunnan lotta-työssä. Kun talvisota syttyi, koulut lopettivat toimintansa ja Valma tuli kotiin, jossa Viljon jouduttua sotaan vain isä oli ainoa miehenä. Lottien sen talven tärkeänä työnä oli kotirintaman auttaminen, rintamalle leivän leipominen ja kaikkien tarpeiden valmistaminen, kuten lumipuvut ja lämpimät vaatteet. Myös sankarihautajaisten järjestely oli lottien huolena ja sotilasperheistä huolehtiminen.

Jatkosota-aika

Koulujen loputtua Valma oli palannut kotiin. Tärkeäksi

ajankohdaksi tuli sodan syttyminen ja miesten sotaan lähtö. Juuri tuon juhannuksen aikaan oli Perttulassa Viljo-veljen ja **Sirkka-Liisa Pakulan** häät. Häät pidettiin pienellä porukalla ja jo Kenttätuvulle kokoon-tuneita aseveljiä tuli hetkeksi tervehtimään hääparia. Sulhanen oli jo armeijan vaatteissa.

Heti samana päivänä Viljon oli lähdeettävä Kenttätuvulle ja Valma lähti hänen kanssaan puhelinkeskukseen työvuoroon, joka lotille taas oli alkanut. Komppania lähti vielä samana iltana marssimaan Paimion asemalle ja rintamalle. Näin sisarukset näkivät toisensa viimeisen kerran.

Jo heinäkuussa Valma sai komennuksen muonitus-lotaksi ns. Hangon lohkolle viiden muun tarvasjokelaisen lotan mm. **Aini Haaviston** ja **Taimi Lentosen** kanssa. Heidän tiensä erosivat kuitenkin jo menomatalla. Rintama oli vielä silloin paikallaan, eikä lopullista valtausta ollut aloitettu. Tulitusta oli linjassa ja tykistön keskityksiä tuli ajoittain. Jo valatulla alueella oli suuri miinaavaara.

Heidän muonitettavana oli lähinnä ruotsalaisten vapaaehtoisten pataljoona, noin 250 miestä. Kenttäkeittiössä oli aina neljän lotan työvuoro. Välillä teetä ja leipää vietiin maastoon. Alueella oli myös vielä linnoitusmiehiä, jotka saivat ruuan muualta. Iltaisin he myös tulivat yhteiseen kanttiininiin.

Tämä palvelu Hangon rintamalla jäi äidiltä kuitenkin kesken, kun hän 15.8. sai kotoa sähkösen. Siinä isä kirjoitti: ”Viljo kaatunut 8. pvä. Tule kotiin.” Hän nyt irtisanoutui, ja kun korvaava lotta oli saapunut, hän tuli Tarvasjoelle auttamaan syystöissä. Sitten hänen oli syyskuussa palattava Kalantiin opettajan virkaan.

Syksyllä 1941 kaatui paljon tarvasjokelaisia ja osa, myös Viljo-veli haudattiin väliaikaisesti Salmin sankarihautaan. Vasta joulukuussa ne tuotiin Tarvasjoelle haudattavaksi. Viiden sankarivainajan, mukana Viljon, hautajaiset olivat 21.12. Äiti oli jo tullut Kalannista joululomalle. Hajuhaittojen takia kirkkoherra **Perko** esitti, että vainajat siunataan suoraan hautaan. Äiti ei kuitenkaan antanut periksi, vaan vaati siunausta kirkossa, kuten muidenkin sankarivainajain. Kun hän yhdessä **Venne Pajulan** kanssa tiivistä arkut hyvän tuoksuilla katajanoksilla ja hajusteilla, hyväksyi kirkkohera kaikkien arkkujen tuomisen kirkkoon. Hautajaisista otetuissa valokuvissa isä **Erland** kantaa etummaisena poikansa arkkua.

Seuraavina kesinä Valma velvoitettiin Kalannissa järjestämään ns. kaupungin työvelvollisille kahden viikon työleirejä. Noin 20 naista kerralla, mm. ei tärkeistä tehtaista Rettigiltä tai kaakelitehtaalta, tuli opettelemaan maaseudun töitä maatiloilla.

Evakkoja vastaanottamassa ja vielä rintamalla

Karjalaisten jouduttua toisen kerran evakkotielle, oli äiti heitä vastaanottamassa juhannuksen aikaan 1944 Auran asemalla. Auran meijerillä ja kansakoululla oli vastaanottopaikka, jossa äiti ja tuleva Väinö-isäni otivat vastaan, kirjjasivat ja ilmoittivat sijoituskohteen n. 900 evakolle lähinnä Johanneksen pitäjältä. Suuret paperiarkit, joihin he ovat kirjanneet kaikki tulijat nimeen, alkuperäisosoitteineen ja uusine sijoituspaikkoineen perhekunnittain, ovat nyt tallennettuina Liedon museoon.

Äiti kuvaili sitä kylmää ja sateista juhannusta ihmisten kaaoksena. Oli itkeviä lapsia ja heikkoja vanhuksia, vajavaisia vaatteita ja puutetta ravinnosta. Eläimet oli tuotu avonaisissa junavaunuissa. Ne olivat lypsämättä, nälissään ja huusivat. Matkalla Tarvasjoelle lehmille järjestettiin laidunta mm. Auran–Tarvasjoen -tien viereisistä metsistä.

Kun ihmiset saivat ruokaa Auran lottien muonittamana ja yöksi jostakin majapaikan, niin aamulla voitiin ajatella kodin etsintää Tarvasjoelta ja eräät muistakin kohteista. Jokaiselle oli jo aikaisemmin tehty suunnitelmat kohteista valmiiksi viranomaisten toimesta. Tätä toimintaa jatkui kesäkuun 18. päivästä heinäkuun alkuun.

Saman kesän aikana äiti lähti vielä rintamalotaksi muonittamaan. Hän ehti vielä Vieliärvellä ja sieltä peräännyttäessä Iiomantsiin. Syksyllä palattuaan sotatoimet olivat hänen osaltaan ohi ja hän palasi työöhnsä opettajaksi Kalantiin.

Hanna Hörkkö

TARVASJOEN MAAMIESSEURA 120 VUOTTA

Ensimmäinen osa.

Kun Tarvasjoen edistykselliset maanviljelijät perustivat vuonna 1900 maamiesseuran maatalouden neuvonta- ja kehittämisyhdistykseksi, he eivät voineet käsittää missä maatalouden maailmanhistoriallisessa aikakaudessa he elivät. Nyt 120 vuotta myöhemmin me, osan siitä itse mukana eläneenä, mutta koko kansakuntanakin, voimme ihmetellen nähdä tuossa ajassa koko maatalouden vallankumouksen. Sen eri vaiheissa oma maamiesseura on tuonut jäsenilleen ensi käden tiedot viljelystekniikasta, maanmuokkauksesta, vesitaloudesta, sala-
ojituksesta, sadetuksesta, kasvinravinteista, kasvien jalostuksesta, kasvinsuojeluaineista, rikkakasvien torjunnasta, erityiskasvien viljelystä, kotieläinroduista, karjanjalostuksesta, ruokinnasta, tuotantorakennusten rakentamisesta ja koneistuksesta, maatalouden koneistuksen kehityksestä, ja niin edelleen. Samalla on tiedonvälityksen lisäksi pyritty auttamaan viljelijöitä ammattitaidollisesti ja taloudellisesti toteuttamaan paras tieto käytäntöön.

Tarvasjoen maamiesseura julkaisi aikanaan vuositu-
hannen vaihteessa 100-vuotishistoriikin, jossa laajasti kerrotaan seuran historia. Miettiessämme miten nyt lehden puitteissa lyhyesti voisimme koota seuran vaiheet ja merkityksen toiminta-ajaltaan, katsoimme parhaaksi kuvata maatalouden kehitys ja neuvonnan painopisteet kymmenvuosikausittain ja näin luoda kokonaiskuva seuran historiasta.

1900–1910

Maatalous oli Tarvasjoella ollut melko samanlaista ja vuosisatoja. Pääasiassa se oli omavaraistaloutta, jossa verotkin oli maksettu maataloustuotteina. Se mitä saatiin tuotettua yli oman tarpeen oli markkinoitu Turkuun, sillä maaseudulla ei saanut olla kauppoja 1860-lukua ennen. Vuonna 1900 oli jo neljä pientä yksityiskauppaa, jotka myivät vain vähittäistavaraa. Niinpä vuonna 1906 perustettiin Tarvasjoen Osuuskauppa, joka vähitellen teki myös maataloustarvikekauppaa. Puhelin oli Tarvasjoelle tullut 1897 ja pitäjälle ostettiin ensimmäiset polkupyörät vuosisadan alussa.

Peltoja oli raivattu kuokkimalla niin, että kun kunnan peltoala oli 1880 noin 19% pinta-alasta se oli kasvanut jo vuoteen 1900 30%:tiin., ollen n. 3000 ha. Heinää, jota aikaisemmin oli niitetty rehuksi vain niityiltä, alettiin nyt viljellä pelloilla. Se toi nyt seiväskuivatuksen ja niittokoneita oli ostettu vuosisadan vaihteessa jo 50. Sadon lisääntyessä rakennettiin taloihin uusia latoja. Joka talossa oli jo rauta-aura ja kynnön merkitystä korostettiin. Valtaosalla tiloista vielä kylvettiin käsin, sillä rivi-
kylvökoneita oli kunnassa vasta 19.

Kaikki pellot olivat avo-ojassa ja niiden kaivuun käsin lapiolla oli raskasta työtä. Niinpä seura lähes ensimmäisenä yhteisostona 1901 osti kylille neljä oja-auraa, joita vetämään tarvittiin aina vähintään neljä hevosta auraa kohti. Myös tappureita kyläkunnat ryhtyivät ostamaan höyrykoneineen yhteisesti, ensimmäisenä Kirkkonylä myös vuonna 1901. Viikate ja riihi olivat silti yleisimmät viljan-
korjuuvälineet vielä seuraavat 20 vuotta. Viljan tavoitesato oli alussa vielä 1000 kg hehtaarilta. Tärkein lannoite oli karjanlanta, jonka hoidosta annettiin tarkkoja ohjeita.

Meijerihän Tarvasjoelle oli perustettu Juvalle jo 1880-luvulla. Ratkaiseva kone maidonjalostuksessa, separaattori, oli keksitty 1876 ja sen olivat ostaneet muutamat tilat jo 1880-luvun alussa täälläkin. Sen jälkeen, kun heinää oli ryhdytty viljelemään pelloilla, oli luovuttu laiduntamasta niityillä ja metsissä. Nyt laidunnettiin pelloilla ja ennen viljapeltoja suojanneet riukuaidat tehtiin nyt laidunaidoiksi. Karjanjalostus innosti, kun eri maataisroduille ja aysshirelle perustettiin jalostusyhdistykset ja Tarvasjoellakin perustettiin karjantarkkailuyhdistys 1903. Lypsykursseja ja lypsykilpailuja ryhdyttiin pitämään.

Kaiken tuon nopean edistyksen tiedottaminen ja käytäntöön saattaminen oli seuran päätarkoitus. Sanomalehtiä tuli vielä vähän pitäjään. Uusi Aurahan oli alkanut ilmestyä 1897 ja Turun Sanomat 1904. Ammattilehtiä ei vielä ilmestynyt, kuin Pellervo-seuran perustamisen jälkeen Pellervo. Saadakseen sääntöjen mukaan valistettua viljelijöitä ja saada siveellinen ja raitis henki voimistumaan kuntalaisten keskuudessa, ryhdyttiin järjestämään esitelmä- ja iltamatilaisuuksia. Ensin talojen pirtteissä ja Nuorisoseuran talon valmistuttua 1909 siellä. Maamieskoulu perustettiin Vakka-

Ensimmäisiä rivi-
kylvökoneita Tarvasjoen pelloilla 1910-luvulla.

Valma Laakso / Maamiesseuran historia

Jaakko Uusitalo / Maamiesseuran historia

Ruisvainiot kykkäillä Tarvasjoen laaksossa 1930-luvulla.

Suomeen 1906 ja Saloon 1908, joihin nuoria miehiä kehoitettiin menemään.

1910–1920

Tällä vuosikymmenellä maanmuokkausta tehostivat erityisesti kauppiaan tulleet vieteriäes ja pyörivät äkeet. Hyvän kynnön edistämiseksi järjestettiin eri tilakoolle kotikyntökilpailut, joihin hyvin palkinnoin saatiin runsaasti osanottajia. LSO:n perustamisen jälkeen 1913, saatiin omaan pitäjään ostoasiamies. Se antoi selkeyttä lihan-
tuotantoon.

Vuosikymmenen suurin edistys oli Tarvasjoella sähkö-
n tulo pitäjään ja voimalaitoksen valmistuminen Juvalle 1916. Sähkömoottori syrjäytti nopeasti hankalasiirtoisen höyrykoneen puinnissa. Samalla myös tappurilla puinti syrjäytti riihen. Viljan puhdistuksessa lajittelija korvasi viskurin, kunnes kehityvät puimakoneet toivat säkkiin kaupapuhdasta viljaa jo seuraavalla vuosikymmenellä. Sähkövalo syrjäytti öljylamput ja erityisesti karjarakennuksissa voitiin talvella tehdä pidempää päivää.

Heinänsiemenen tasaisen kylvön mahdollistava Viululaite levisi Tarvasjoella tehtynä koko maakuntaan. Raakasokeritehtaan valmistuminen Saloon sai rohkeimmat viljelemään sokerijuurikasta.

Tämän vuosikymmenen historialliset tapahtumat sivuttivat maatalousneuvonnan muutamaksi vuodeksi. Ensimmäinen maailmansota, Suomen itsenäisyys ja vapaussota/kansalaissota kosketti kaikkia. Vuoden 1919 ensimmäiset kunnallisiaalit olivat Tarvasjoella-
kin kuin uuden yhteiselämän alku.

1920–1930

Itsenäisyyden ensimmäisten vuosien vaikea elintarviketila ja siitä johtuva säännöstely, nosti tärkeäksi oman maatalouden merkityksen. Enää ei tullut halpaa viljaa ja siitä tehtyjä jauhoja Venäjältä. Oma tuotanto alkoi nopeasti nousta. Torpparien tultua itsenäisiksi tiloiksi, neuvonnankin painopiste suuntautui erityisesti heihin. Tarvasjoki oli saanut oman rahalaitoksen 1920, kun Säästöpankki perustettiin. Alun suurta lainapäätö-
män tarvetta voi pankki vain välttävästi rahoittaa. Niinpä 1924 perustettiin toinen pitäjän rahalaitos Osuuskassa.

Tuona aikana eläneet pitivät Nuorisoseurapiirin maakunnallisia laulujuhlia Tarvasjoella vuonna 1921 suuren sovinnon ja yhtenäisen yhteiskunnan syntymisen päivinä Tarvasjoella. Maanviljelysseuran suuret maatalouspäivät elokuussa 1924 taas herättivät seuran uudelleen vilkkaaseen toimintaan.

Noina vuosina sähkölinjat laajenivat koko pitäjälle. Samaan aikaan puimakoneiden voimakoneeksi tulivat myös polttomoottorit. Sodan sekoittaessa ulkomaan kauppaa, jäi Turun satamaan laivalasti uusia elonleik-

kuukoneita, joita nyt myytiin maakuntaan. Tämä verraton laite syrjäytti nopeasti viikateniiton. Lähes samaan aikaan käsinkylvö ja riihessä puinti loppuivat. Toinen suuri muutos oli piikkilanka-aitojen tulo riukuaitojen tilalle peltolaitumilla. Ensimmäinen traktori ostettiin Kätylään vuonna 1925. Ensimmäinen auto tuli Tarvasjoelle 1922, kun keskipitäjälle muodostettu osakeyhtiö osti kuorma-auton.

Karjanjalostukseen kiinnitettiin suurta huomiota ja ruokintaan. Säilörehua oli nurmesta kokeillen tehty jo 1914 lähtien, mutta ilmatiivissäkin aumassa pilaantuminen oli suuri. Niinpä, kun 1928 **A. I. Virtasen** säilömisjärjestelmä tuli tunnetuksi, karjatilat alkoivat rakentamaan rehukuoppia ja lisäämän säilörehua. Vuonna 1926 oli Tarvasjoen tarkkailukarjojen keskituotos 2600 maitokiloa ja ylitti 100 rasvakilon rajan.

Kunnan peltoala oli kasvanut vuoteen 1930 mennessä 4433 hehtaariin. Seura oli vuodesta 1920 tehnyt maidon happamuuskokeita ja kalkitusta lisättiin. Apulantojen käyttökokeita myös tehtiin kesästä 1925 alkaen. Niillä osoitettiin saatavan huomattavaa sadon lisäystä, mutta ne olivat kalliita ja hankalia levittää käsin. Uusina lannoitteina tuli kauppaan kotimainen kotkafosfaatti ja Norjan salpietari. Apulannanlevityskone keksittiin ja niitä oli kunnassa 1930 jo 8 kpl. Ensimmäinen maatalousneuvoja palkattiin 1927. Vuonna 1929 perustettiin Metsänhoitoyhdistys erikseen metsänhoitotyöhön.

1930–1940

Vuosikymmenen vaihteen pulavuodet vaikeuttivat monen tilan elämää ja veivät eräät viljelijät pakkohuutokauppaan asti, kun pankit vaativat maksamaan velkojaan. Tuotteiden hinnat olivat alle tuotantokustannusten, eikä aina ollut edes markkinoita. Kun pulavuodet kestettiin, alkoi voimakas nousu. Tuli uudet tutkitut, kestävät ja satoisammat viljalajikkeet mm. Varma syysvehnä ja Timantti keväthehnä. Riihipuinnin loputtua tulivat kasvitaudit ja kuivatusongelmat. Siksi ryhdyttiin peittaamaan siemenet ja rakentamaan kaappikuivureita. Koetointia antoi hyviä tuloksia. Kun vielä oli ilmastollisesti hyviä vuosia, leipäviljassa oltiin 1939 lähes omavaraisia, rukiissa täysin ja vehnässä n. 70 % a

Traktorienkin määrä nousi viidestä kahteenkymmenen vuosikymmenen aikana ja aivan ennen sotaa niillä kynnettiin jo lähes kolmannes Tarvasjoenkin pelloista. Rautapyöräisinä niitä ei voitu käyttää kuin kyntöön ja muokkaukseen. Onneksi kuorma-autoja tuli useita pitäjään tekemään tärkeitä siirtotöitä. Ensimmäisiä peltoja salaojitettiin käsityönä jo näinä vuosina. Linja-autoliikenne lisääntyi nopeasti ja varakkaammat ostivat henkilöauton. Radio ostettiin useimpaan kotiin. Maamiesseuran syysjuhlassa 1938 oli esitellyssä Knaapin pelloilla seitsemän eri traktorimerkkiä.

Myös karjatalous kehittyi nopeasti tällä vuosikymmenellä. Tarvasjoella oli kolme karjantarkkailupiiriä ja useita sonniosuuskuntia. Karjanhoito- ja lypsykilpailuja järjestettiin vuosittain sekä piirien iltamia. Ainakin kolme kertaa tänä aikana järjestettiin kotieläinyhdistyksen kanssa karjanäyttely. Karjojen keskituotokset nousivat jo 2800 kg. maitoa ja 130 voirasvakiloon.

1940–1950

Tämän suotuisan kehityksen katkaisi rajusti 31.11.1939 alkanut talvisota. Kaikki parhaassa työiässä olevat miehet joutuivat sotaan. Elin- ja käyttötarvikkeet menivät kortille. Traktorit eivät saaneet polttoainetta ja palatettiin täysin hevosaikaan. Hevosiakin oli luovutettava armeijalle. Tiloille tuli tuotteiden luovutus- ja tuotantovelvoitteet kansanhuollon kautta. Tehtaat ja liikenne sai nyt voimansa puusta, kuten kaikki lämmitys. Koko kansa veloitettiin metsätöihin. Ilmastollisesti huonot vuodet, lannoitteiden loppuminen ja työvoiman puute alensi viljasadot puoleen (esim. vehnä 1938 2050 kg/ha, 1942 1012 kg/ ha). Sianlihan tuotanto laski eniten, 55 miljoonasta kilosta koko maassa 20 miljoonaan kiloon.

Pääosin naiset, vanhukset ja lapset pitivät maatalouden tuottavana. Maamiesseuran toiminta lamaantui sota-aikana ja vasta, kun siirtoväen huolto ja rauhan tultua asutus sekä jälleenrakentaminen vaati kaikki voimat, lähti neuvontatyökin käyntiin. Niinpä 1946 on pidetty jo kyntökilpailut ja karjanäyttely. Tarvasjoelle muodostettiin 80 asutustilaa, joiden rakentaminen suuressa tarvikepulassa oli kovaa työtä.

Harjavallan lannoitetehtaan valmistuttua 1948 saatiin ensimmäiset jauhoiset apulannat. Samaan aikaan ensimmäiset traktorit kumipyörin tulivat myyntiin säännösteltyinä.

Säännöstelyä ryhdyttiin purkamaan 1947, ensin sianliha ja 1949 maito. Viimeisenä kortilta meni 1954 kahvi ja sokeri. Hyvän satovuoden jälkeen 1948 toivorikkaus maataloudessa palasi viljelijöille.

1950–1960

Tämä vuosikymmen oli maataloudessa suurten muutosten aikaa myös Tarvasjoella. Peltopinta-ala kasvoi viimeisten raivausten jälkeen yli 5000 ha:n. Yli hehtaarin tilojen määrä oli korkeimmillaan n. 390. Hevosia ilmoitetaan 1950 Tarvasjoella vielä olleen 630, mutta vuosikymmenen lopulla niiden määrä oli vähentynyt puoleen. Sen mahdollisti traktorien saannin tasainen lisääntyminen, jolloin niitä oli ostettu tällä vuosikymmenellä pitäjään yli 100 traktoria. Niiden perään hankitut aurat, äkeet, niittokoneet, pohtimet, seiväskairat ja apulannan levityskoneet nopeuttivat ja kevensivät ratkaisevasti maataloustöiden raskautta. Ensimmäisen kerran itsekulkevalla leikkuupuimurilla puitiin Tarvasjoella 1951 ja seuraavana vuonna niitä hankittiin tänne jo kolme.

Koneiden tehokasta käyttöä hankaloitti avo-ojitus. **Simo Tilkasten** hankkima salaojan kaivuukone ja aloittama putkituotanto käynnisti nopeasti 1950 salaojituksen seudulla. Seppälän viiden veljeksien 1952 perustama tiiliputkitehdas ja heidän 1954 Tilkasista ostama toinen kaivuukone työryhmineen ojitti kesä kesän jälkeen nopeasti Tarvasjoen pellot.

Leikkuupuinti toi kaksi ongelmaa: viljan kuivaamisen ja rikkaruohot. Erityisesti syksyllä 1957, jolloin jatkuvan sateen takia paljon satoa jäi korjaamattakin, ryhdyttiin hankkimaan kuivureita. Ensin tuli Valtti-kaappikuivuri ja seuraavina vuosina säkki- tai lavakuivureita. Rikkakasvien torjuntaan seura osti torjuntaaineruiskun vuonna 1954. Oulun salpietarin valmistus kotimaassa lisäsi apulannan käyttöä. Vuonna 1956 Y-lannoitteet rakeistettiin. Erikoiskasveista sokerijuurikkaan ja öljykasvien viljely lisääntyi paljon.

Keinosiemennykseen Tarvasjoen karjoissa siirryttiin vuonna 1950, kun siementäjä **Veijo Suokas** tuli asumaan kuntaan. Sonniosuuskunnat loppuivat ja maan parhaat sonnit tulivat käyttöön. Samaan aikaan piikkilanka-aidat korvasi sähköpaimenpoika lankoineen. ATV-rehun teon teki helpommaksi niittosilppurien tulo ja moniin karjarakennuksiin tehtiin rehutornit.

Vuonna 1954 seura otti maatalousneuvojan Elmeri Hautamäen. Hänen lähdettyä 1956 tuli neuvojaksi Keijo Kotitalo vuosiksi 1955–1992. Hänen pitkän ja tulokellisen työuran aikana maatalous muuttui perinteisestä elämäntavasta yrittäjäksi, johon neuvonta viljelijöitä nyt aktiivisesti kannusti.

Taru-Hockeyn nuoria ryhmäkuvassa.

HIRVIPASSI LIIKUTTAAP LAPSIA!

TarU Hockeyn on Tarvasjoen Urheilijoihin kuuluva jääkiekkojaosto. TarU Hockeyssa harrastaa elo- huhtikuun aikana yli 400 viikoittaista harrastajaa kaksivuotiaista aina eläkeiässä oleviin ikämiehiin. Mukana on niin tyttöjä, poikia, naisia ja miehiä. Joukkuetoiminnan lisäksi on mahdollista harrastaa luistelu- kiekkoilu ja myös taitoluisteluryhmässä. Harrastajia on koko Liedon alueelta, Auranmaalta ja myös Peimarin alueelta.

TarU Hockey haluaa kehittää toimintaansa. Nyt siihen avautuu taas oiva mahdollisuus, kun seuralla myönnettiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa seuratuokea. Seuratuokea on mahdollisuus anoa vuosittain erilaisiin kehittämishankkeisiin ja kyseinen tuki on kolmas mikä seuralla on myönnetty. Aiemmin hankkeen tuella on pelattu kyläkiekkoa vuonna 2014 ja harrastusryhmätoimintaa on kehitetty vuosina 2017–2019. Tuoke anossa pitää olla jokin toteuttamiskelpoinen ja uusi ajatus, miten seuran toimintaa voidaan kehittää.

TarU Hockeyn organisoiman hankkeen nimi on ”Hirvipassilla liikettä”. Ydinajatus on se, että lapsi voi yhdellä maksulla harrastaa yleisseuran sisällä useita eri lajeja helposti ympäri vuoden. Lajien lisäksi järjestetään ker-

ran viikossa kaikille avoin lasten sporttikerho sekä puolivuositain yhteiset leirit, jossa pääsee tutustumaan liikuntamuotoihin kavereiden kanssa. Hanke käynnistyy elokuussa 2020, jolloin vain 150€ arvoisen hirvipassin ostamalla pääsee harrastamaan jääkiekkoa, sporttikerhoa ja tulevana kesänä myös jalkapalloa sekä yleisurheilua samalla maksulla. Mikäli jääurheilu ei ole mieleistä, niin on mahdollista ostaa myös pelkkä peurapassi, jolla on vapaa pääsy jalkapallo- ja yleisurheilutoimintaan. Sporttikerho ja lajitutustumisleirit ovat osallistujille ilmaisia.

Hanke tulee tavoittamaan noin kahdeksan kymmentä lasta ja tavoitteena on, että toisella hankekaudella heti alussa lapsia on mukana toistasataa. Vallitsevan Koronavirus tilanteen myötä lasten ohjattu liikunta on tauolla ja nyt on ensiarvoisen tärkeää, että lapset kannustetaan liikuntaan heti kun se on mahdollista. Taloudellinen tilanne on myös hankala perheille. Hirvipassi mahdollistaa edullisen vaihtoehdon täyttää lapsen liikuntakalenteri usean kertaan viikossa helposti ja ympäri vuoden tutussa turvallisessa ympäristössä.

Lauri Isotalo

TarU Hockey toiminnanjohtaja

PÄIVÄKODIN PALSTA

PALUU ARKEEN – KUULUMISIA PÄIVÄKODISTA

Tuija Laine, päiväkodin johtaja kertoo: Korona-aika poikkeustiloiheen toi toki uusia haasteita varhaiskasvatuksen arkipäivään. Päiväkodissa on aiemminkin pesty huolella käsiä niin huoltajien kuin henkilökunnan-kin toimesta ja kasvatettu lapsia hyvään hygieniaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeita sekä niihin pohjautuvia oman kuntamme ohjeistuksia on noudatettu. Lapsen arki varhaiskasvatuksessa on ollut leikkiä ja puuhastelua täynnä aivan kuten ennenkin. Esiopetuksessa on oltu yhteydessä esiopilaisiin sähköisten viestimien välityksellä. Niin esiopetuksesta kuin varhaiskasvatuksesta Wilma-viestit ovat menneet jokaiseen kotiin ja näin perhe on saanut tietoa varhaiskasvatuksen päivästä ja vinkkejä kotoiluun tänä poikkeuksellisena aikana. 14.5.2020 suuri osa lapsista palasi arkiseen päiväkotiarkeen ja lasten jälleennäkemisen riemu oli valtava.

10-vuotissynttärät

Poutapilven kymmenvuotisen taipaleen aikana olemme tehneet monenlaista yhteistyötä Hyvinvointikeskuksen HVK:n vanhusten kanssa. Olemme viettäneet yhteisiä lauluhetkiä ja juhlaa päiväkodin salissa sekä yhteisellä sisäpihalla Elsan-puistossa. Toisinaan lapset ovat käyneet vierailulla vanhusten puolella esimerkiksi esiintymässä laulaen ja virpoen. Toisinaan vanhuspuoli on kutsunut lapset vierailulle heidän esiintyjäänsä katsomaan. Lähi-vuosien suurin yhteistyö oli päiväkodin tiloissa vietetty yhteinen Suomi 100 vuotta -juhla.

Poutapilvessä on aina panostettu paljon liikumiseen. Päiväkodin sisältä löytyy välineet ja mahdollisuudet monipuoliseen liikkumiseen päivittäin mm. kiipeilyseinä ja jättipalikat sekä suuri määrä sisäliikuntavälineistöä. Ulkona liikumme sekä monipuolisia liikkumismahdollisuuksia tarjoavalla pihallamme että lähiympäristön liikuntamahdollisuuksia huomioiden ja hyödyntäen. Omalla pihallamme on mm. monipuoliset kiipeilytelineet ja panna-areena, jossa pelaamme ja harjoittelemme eri pallopelejä. Talvisin olemme harjoitelleet areenalla luistelua. Lähiympäristöstämme löytyy mm. metsää, luontopolku, leikkipuisto ja pulkkamäkiä.”

Kamerakynäpedagogiikka

”Uutta oppimassa-mukana laaja-alaisen osaamisen koulutuksessa” varhaiskasvatuksen opettaja Johanna Salminen.

Osallistuin puolivuotta kestäväan opetushallituksen rahoittamaan Lova – laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa – koulutukseen yhdessä työkaverini kanssa. Koulutus oli verkkokoulutus, jossa tutkittiin ja pohdittiin käytännön tekemisen ja toiminnan kautta laaja-alaisen osaamisen pedagogiikkaa.

Aiheina koulutuksessa oli pedagoginen dokumentointi, kamerakynä, sähköiset työvälineet, itseohjautuvuus sekä innovatiiviset ratkaisut. Osa aiheista käsiteltiin luennonomaisesti, osa taas toteutettiin työpajoina. Lisäksi koulutukseen kuului kehittämistehtävä.

Itselleni läheisimmäksi koulutuksen aihealueista nousi kamerakynäpedagogiikka. Kamerakynässä iPadeja (tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi älypuhelin, mutta meillä käytössä ovat padit) käytetään ikään kuin kynän asemassa käyttämällä joko valo- tai videokuvausta. Sillä voi tehdä muistiinpanoja napsaisemalla kuvia juuri niistä hetkistä, jotka haluaa ”kirjata ylös”.

Sen avulla voi tehdä erilaisia kuvaustehtäviä, jolloin lasten kanssa päästään harjoittelemaan eri oppimisen alueiden (kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisö, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn) taitoja toiminnallisuuden kautta. Parasta kamerakynäpedagogiikassa on se, että tekijöinä ovat alusta loppuun asti lapset. He pääsevät osallistumaan suunnittelemalla ja tekemällä aivan itse. Kuvien ja videoiden avulla lapset tekevät näkyväksi maailmaa sellaisena, kuin se heillä näyttäytyy. Asiasta innostuneina osallistuimme viime keväänä lasten kuvaamalla kuvilla pieneen paikalliseen taidenäyttelyynkin, jossa lasten kuvateos oli esillä teemalla ”Lasten maailma”. Teoksessa lapset olivat kuvanneet heille mieluisimpia paikkoja ja esineitä varhaiskasvatuksessa.

Koulutuksen innoittamina olemme lisänneet iPadien käyttöä päiväkodissamme ja innostaneet myös muita talomme varhaiskasvattajia mukaan. Olemme saaneet hyviä, hyödyllisiä ja helppoja käytänteitä arkipäivän työhön. Paideilla on kuvattu, koodattu, harjoiteltu ääniteitä, laskettu yms. Lapsille tämä on merkinnyt lisää harjoittelua teknologia- ja mediataitoihin, antaen samalla tasavertaisemmat ja paremmat valmiudet tulevaisuutta ajatellen. Lapset oppivat laitteiden käytön todella nopeasti ja ovat käyttöönsä hyvin motivoituneita. Padit soveltuvat monenlaisille ja monen tempoisille oppijoille, tarjoten samalla aivan uudenlaisia oppimiskokemuksia. Yhdessä harjoitellen lapset oppivat myös laitteiden turvallista ja vastuullista käyttöä.

Ystävän synttärät

Aika rientää näin vuosi taas eteenpäin,
kuusi vuotta jo täyttää mun ystävän.
On eessä leikin aika ja lämmin kesä,
Euran mäellähän sulla on kotoinen pesä.
Samalla mäellä silloin jo aikoinaan,
Eikka-pappakin leikkinsä sai aloittaa.

Aika rientää myös syksy tuo tullessaan,
jännän asian kas siitä jo kertoillaan.
Esikoulun jo silloin sä aloittaa saat,
pikkukujaa pitkin kouluhun kiiruhtaa.
Samaa kujaa näet, silloin jo aikoinaan,
koulumatkaa sai Eikka-pappakin taapertaa.

Eino Samsten

Onnittelut
esikouluun
lähtijälle

Ensiaskelia luistelukoulussa.